

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (One Tambon One Product: OTOP) เป็นส่วนหนึ่งของการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองภายใต้นโยบายแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและความยากจนของประเทศด้วยการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับรากหญ้าของรัฐบาล (ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน), 2546: 3) ภายใต้การนำของ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี (พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร) ได้กำหนดกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจไทย โดยเน้นพัฒนาและส่งเสริมธุรกิจชุมชนหรือวิสาหกิจชุมชนให้มีรายได้เป็นของตนเอง สามารถพึ่งตนเองได้และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ด้วยการกำหนดให้แต่ละชุมชนหรือตำบลหนึ่ง ๆ มีผลิตภัณฑ์หลักอย่างน้อย 1 ประเภท ซึ่งได้มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น/ทรัพยากรในท้องถิ่นมาปรับใช้ในการผลิต และพัฒนาสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ของแต่ละชุมชน รวมไปถึงสถานที่ท่องเที่ยว ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของชุมชน แล้วแต่ว่าชุมชนใดจะมีวัตถุดิบในด้านใดเป็นหลัก และพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นให้เกิดประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ พร้อมทั้งเชื่อมโยงให้เกิดการพัฒนาาร่วมกันทั้งระบบระหว่างวิสาหกิจชุมชนหรือท้องถิ่น

ประเทศไทยได้แนวคิด "หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์" จากจังหวัดโออิตะ (Oita) ประเทศญี่ปุ่น ซึ่งนายโมริฮิโกะ ฮิรามัทชิ ผู้ว่าราชการจังหวัดโออิตะ เป็นผู้ดำเนินการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์จนประสบความสำเร็จเป็นที่รู้จักกันดีทั่วโลก (กรมส่งเสริมการค้าส่งออก, 2546: ออนไลน์) ได้พยายามทุ่มเทและวางแนวทาง "หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์" โดยเน้นให้แต่ละหมู่บ้านผลิตผลิตภัณฑ์หลัก 1 ผลิตภัณฑ์ เป็นผลิตภัณฑ์ที่เป็นความภาคภูมิใจของคนในหมู่บ้านและเป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้วัตถุดิบจากผลผลิต และทรัพยากรของหมู่บ้านเอง ฯพณฯ นายกรัฐมนตรีจึงได้นำนโยบายดังกล่าวมาประยุกต์ใช้เป็นนโยบายของรัฐบาล หลังจากนั้นจึงมีการคัดเลือกจังหวัดนำร่องเข้าโครงการ 1 หมู่บ้าน 1 ผลิตภัณฑ์เต็มรูปแบบของรัฐบาล ซึ่งจังหวัดเชียงใหม่เป็นหนึ่งในสามจังหวัด (อีกสองจังหวัด คือ เชียงรายและสงขลา) ที่ได้รับการคัดเลือกให้เข้าร่วมโครงการนี้ด้วย เนื่องจากเชียงใหม่ เป็นศูนย์กลางความเจริญของภาคเหนือ และเมืองท่องเที่ยวระดับนานาชาติ ขณะเดียวกันอดีตศูนย์กลางอาณาจักรล้านนาอายุเก่าแก่กว่า 700 ปีนาม "นพบุรี ศรีนครพิงค์เชียงใหม่" แห่งนี้ ยังคงดำรงเอกลักษณ์ทางธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณีล้านนา ภูมิ

ภูมิปัญญาท้องถิ่น สืบเนื่องจวบจนปัจจุบัน นอกจากนั้น เชียงใหม่ยังเป็นแหล่งผลิตสินค้าทางการเกษตรและหัตถกรรมหลายประเภทด้วยกัน ได้แก่ งานกระดาษ งานจากไม้ เครื่องโลหะ เครื่องปั้นดินเผา จักสาน ผลิตภัณฑ์ผ้า อัญมณีและเครื่องประดับ ผลิตผลและผลิตภัณฑ์แปรรูปทางการเกษตร ซึ่งผลิตภัณฑ์เหล่านี้ ล้วนเป็นผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ที่ผ่านการคัดสรรสู่โครงการ “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” ด้วย และเครื่องโลหะก็เป็นผลิตภัณฑ์หนึ่งที่มีการทำมาเป็นเวลานานแล้ว โดยเฉพาะ อำเภอเมือง ตำบลหายยา จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นตำบลหนึ่งที่ทำเครื่องโลหะกันอย่างแพร่หลายและสร้างรายได้ให้แก่ผู้ประกอบการอาชีพนี้อย่างน่าพอใจ

การทำเครื่องเงินและแผ่นภาพโลหะเป็นอาชีพที่มีการสืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคนแล้ว ตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษจนถึงปัจจุบันนี้ เป็นอาชีพที่อาศัยภูมิปัญญาของชาวบ้านอย่างแท้จริง โดยเฉพาะบริเวณชุมชนบ้านวัวลายนั้น เดิมอยู่แขวงเมืองปิ่น ผังแม่น้ำสาละวิน (แม่น้ำคง) ผังตะวันตก ต่อมาเจ้าคำมูลยกทัพเข้าตีเอาบ้านวัวลายทำให้ชาวบ้านวัวลายได้อพยพมาอยู่ที่เชียงใหม่และได้ตั้งบ้านเรือนอยู่รอบ ๆ วัดหมื่นสารปัจจุบันนี้จึงมีนามว่า “บ้านหมื่นสารวัวลาย” นับตั้งแต่นั้นมา ชาวบ้านวัวลายก็ได้อาศัยตั้งรกรากอยู่ในนครเชียงใหม่ได้อุปถัมภ์วัดหมื่นสาร และได้เจริญรอยตามบรรพบุรุษในการทำเครื่องเงินสืบต่อมาจนถึงว่าอาชีพการทำเครื่องเงินเป็นอาชีพหลักของชาวบ้าน และหลังจากที่รัฐบาลได้ส่งเสริมให้มีการคัดสรรผลิตภัณฑ์เข้าสู่โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์แล้ว ชาวบ้านจึงได้มีการรวมกลุ่มกันเพื่อส่งเข้าร่วมประกวดในโครงการนี้ ซึ่งกลุ่มเชียงใหม่ศิลป์ถือเป็นกลุ่มหนึ่งที่ได้ส่งผลิตภัณฑ์เข้าร่วมประกวดและได้รับคัดเลือกให้เป็นผลิตภัณฑ์ระดับ 4 ดาว ในระดับอำเภอ และให้เป็นผลิตภัณฑ์ระดับ 5 ดาว ในระดับจังหวัดและภาค นอกจากนี้ ยังได้รับการส่งเสริมจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนโดยการติดต่อให้ทางกลุ่มนำสินค้าไปแสดงและจำหน่ายให้แก่ประชาชนทั่วไป ยิ่งไปกว่านั้น ทางกลุ่มยังได้รับการคัดเลือกให้แสดงในการประชุม APEC ที่ผ่านมา

ดังนั้น จึงมีความสนใจที่จะศึกษาผลิตภัณฑ์เครื่องเงินและโลหะของกลุ่มเชียงใหม่ศิลป์ ตำบลหายยา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยจะศึกษาถึงการจัดองค์กร โครงสร้างการผลิต รายได้ ต้นทุน การตลาดและผลตอบแทนจากการดำเนินงาน จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคของกลุ่ม เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาและหาแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์รายได้และการตลาดของผลิตภัณฑ์เครื่องเงินและโลหะของกลุ่มเชียงใหม่ศิลป์ในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ มีวัตถุประสงค์ดังนี้ คือ

- 1) เพื่อศึกษาโครงสร้างการผลิต ต้นทุน รายได้ และผลตอบแทนของกลุ่มเชียงใหม่ศิลป์
- 2) เพื่อศึกษาถึงจุดแข็งและจุดอ่อน (SWOT Analysis) รวมทั้งศักยภาพทางการจัดการองค์กร การผลิต การตลาดและการเงินของกลุ่มเชียงใหม่ศิลป์

1.3 ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษา

- 1) ทำให้ทราบโครงสร้างการผลิต ต้นทุน รายได้ และผลตอบแทนของกลุ่มเชียงใหม่ศิลป์
- 2) ทำให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานซึ่งจะให้เป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงานของกลุ่มเชียงใหม่ศิลป์ให้ประสบความสำเร็จ รวมทั้งเป็นแนวทางของภาครัฐในการส่งเสริมโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ต่อไป

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษานี้มีขอบเขตในการศึกษาเฉพาะผู้ผลิตเครื่องเงินในกลุ่มเชียงใหม่ศิลป์ในตำบลหายยา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยจะศึกษาถึงประวัติความเป็นมาและการจัดองค์กรของกลุ่ม การผลิตและเทคโนโลยีการผลิต ต้นทุนและผลตอบแทน การตลาด วิธีการตั้งราคา ตลอดจนจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคในการประกอบอาชีพทำเครื่องเงิน และแนวนโยบายของโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์รวมทั้งนโยบายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนของภาครัฐในการสนับสนุนธุรกิจนี้ โดยอาศัยการสัมภาษณ์และออกแบบสอบถาม รวมทั้งเก็บรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ พาณิชยจังหวัดเชียงใหม่ กรมการพัฒนาชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ กรมการส่งเสริมการส่งออก

1.5 นิยามคำศัพท์

การศึกษาในครั้งนี้ มีคำศัพท์เฉพาะบางคำที่มีความจำเป็นต้องกำหนดความหมายที่ชัดเจนและรัดกุมเพื่อให้เป็นที่เข้าใจตรงกัน มีดังนี้

ผลิตภัณฑ์เครื่องเงินและโลหะ หมายถึง ผลิตภัณฑ์แผ่นภาพโลหะ ชั้น พาน กล่องใส่ นามบัตร ที่คั่นหนังสือ พวงกุญแจ จานรองแก้ว กำไล สร้อยคอ สร้อยข้อมือ กระเป๋าและเข็มขัด